

Sygn. akt III AUz 372/17

POSTANOWIENIE

Dnia 15 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Grażyna Czyżak

po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2017 r. w Gdańsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy R. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

o ustanowienie pełnomocnika z urzędu

na skutek zażalenia R. O.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Elblągu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 października 2017 r., sygn. akt IV Uo 115/17

postanawia:

oddalić zażalenie.

SSA Grażyna Czyżak

Sygn. akt III AUz 372/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 16 października 2017 r., sygn. akt IV Uo 115/17 Sąd Okręgowy w Elblągu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art.

117 § 2 i § 5 k.p.c. oddalił wniosek R. O. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu uznając, że udział profesjonalnego pełnomocnika w sprawie nie jest potrzebny. Ubezpieczony należycie korzysta ze swoich uprawnień procesowych – skarży decyzje pozwanego przedstawiając w sposób logiczny i jasny argumenty stanowiące podstawę żądania.

Wnioskodawca zaskarżył przedmiotowe postanowienie w całości wnosząc o jego zmianę i przyznanie pomocy prawnej z urzędu.

W uzasadnieniu zażalenia skarżący wskazał, że nie jest w stanie pokryć kosztów pełnomocnika. Choruje od 1997 r., ma 72 lata i niską emeryturę i nie jest w stanie dochodzić swoich praw w sądzie. Ubezpieczony przedłożył protokół oględzin sądowo – lekarskich z dnia 15 lutego 2001 r. ze sprawy IV U 729/00 (k. 24 a.s.).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 117 § 1 k.p.c. strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części może domagać się ustanowienia adwokata lub rady prawnego. Przepis art. 117 § 2 k.p.c. stanowi natomiast, że osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub rady prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub rady prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Nadto, Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub rady prawnego w sprawie uzna za potrzebny (art. 117 § 5 k.p.c.).

Mając na względzie powyższe należy stwierdzić, iż Sąd Okręgowy prawidłowo wskazał, że niezbędnym warunkiem ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu jest uznanie przez Sąd udziału w sprawie adwokata lub rady prawnego za potrzebny. To oznacza zaś konieczność oceny całokształtu okoliczności danej sprawy, a nie wyłącznie sytuacji majątkowej i rodzinnej strony ubiegającej się o przyznanie pełnomocnika (por. m. in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia

3 czerwca 1974 r., II CZ 94/74, Lex nr 7511; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1978 r., I PRN 123/78, PiZS 1980/6/65). Konsekwencją powyższego jest uznanie, że w przypadku przesądzenia o braku występowania jednej z ww. podstaw, brak jest potrzeby rozważania istnienia drugiej. Tylko bowiem stwierdzenie kumulatywnego występowania potrzeby udziału profesjonalnego pełnomocnika w sprawie oraz braku możliwości poniesienia przez stronę kosztów wynagrodzenia adwokata lub rady prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny skutkować może ustanowieniem dla wnioskodawcy pełnomocnika z urzędu.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie w pełni podziela stanowisko wyrażone w postanowieniu tut. Sądu z dnia 5 czerwca 2014 r. (III AUz 110/14, LEX nr 1477056), zgodnie z którym art. 117 § 5 k.p.c. nakazuje sądowi uwzględnić wniosek strony o ustanowienie pełnomocnika z urzędu tylko, jeżeli udział adwokata lub rady prawnego w danej sprawie można uznać za potrzebny. Potrzeba udzielenia profesjonalnej pomocy prawnej stronie zachodzi przede wszystkim w sytuacji, gdy strona ta jest nieporadna, przez co należy rozumieć sytuację, w której nie potrafi ona

w zrozumiały i poprawny sposób przedstawić swojego stanowiska procesowego oraz nie ma podstawowej orientacji w regułach rządzących procesem cywilnym, w związku z czym nie można zasadnie oczekiwać, iż pouczenia sądu udzielane w trybie art. 5 k.p.c. będą wystarczające dla zapewnienia tej stronie odpowiedniej wiedzy o możliwych i celowych czynnościach procesowych.

O potrzebie przyznania pełnomocnika z urzędu można też mówić wtedy, gdy strona wprawdzie nie jest nieporadna, jednakże sprawa ma na tyle skomplikowany pod względem prawnym lub faktycznym charakter, że jej właściwe prowadzenie wymaga pogłębionej wiedzy prawniczej. Wreszcie, potrzeba ustanowienia pełnomocnika z urzędu istnieje wtedy, gdy strona (np. ze względu na chorobę) nie jest w stanie samodzielnie prowadzić sprawy, w szczególności stawiać się na kolejne terminy rozpraw (por. także orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1964 r., II PZ 46/64, NP 1965/5/56; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2002 r., I PZ 99/01, OSNP 2004/4/66 i z dnia 10 października 2003 r., II CK 161/03, Lex nr 148620).

Sąd I instancji prawidłowo ocenił, iż stopień zaradności wnioskodawcy, który terminowo podejmuje czynności procesowe adekwatne do stanu postępowania, nie uzasadniają przyznania mu pełnomocnika z urzędu. Nie budzi wątpliwości Sąd Odwoławczego, że ubezpieczony, wsparty w razie potrzeby pouczeniami co do czynności procesowych udzielanymi przez Sąd na podstawie art. 5 k.p.c., może samodzielnie uczestniczyć w niniejszym postępowaniu.

Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że z inicjatywy ubezpieczonego przed tut. Sądem zawisło szereg spraw o wysokość świadczenia emerytalnego (IV U 372/06, IV U 1103/06, IV U 1162/16).

Za każdym razem postępowanie w sprawie ograniczało się do oceny zebranych w toku postępowania dowodów pod kątem możliwości przeliczenia świadczenia ubezpieczonego. Wnioskodawca z zachowaniem ustawowego terminu składał odwołania, w których jasno i precyzyjnie określał roszczenia. W toku postępowania prezentował bardzo aktywną postawę, podejmował polemikę

z twierdzeniami pozwanego, stawiał się na wyznaczonym terminie rozprawy, gdzie wyczerpująco uzasadnił swoje stanowisko, a następnie w sprawie IV U 1162/16 z zachowaniem terminu wywiódł apelację od wyroku Sądu Okręgowego oraz uzupełnił jej braki poprzez uiszczenie należnej opłaty od apelacji i wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia wraz ze szczegółowym przedstawieniem sposobu ustalenia tej wartości.

W związku z powyższym uznać należało, że brak jest jakichkolwiek podstaw, aby odwołującego uznać za osobę nieporadną. Potrafi on sformułować pismo procesowe, rozumie pouczenia Sądu i dochowuje terminów procesowych.

Podkreślić również należy, że prawo strony do reprezentowania w postępowaniu sądowym przez profesjonalnego pełnomocnika nie jest elementem prawa do sądu i rzetelnego procesu. Gdyby taka miała być intencja ustawodawcy, ustanawianie adwokata bądź radcy prawnego byłoby zasadą. Tymczasem obowiązujące przepisy procedury cywilnej ograniczają możliwość ustanowienia pełnomocnika z urzędu z jednej strony przesłanką braku możliwości poniesienia kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, z drugiej zaś strony wymaganiem, aby udział adwokata lub radcy prawnego był w sprawie potrzebny. Potrzeba udziału w postępowaniu wykwalifikowanego pełnomocnika procesowego, jako niezbędna przesłanka jego ustanowienia podlega przy tym swobodnej ocenie sądu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1974 r., II CZ 94/74, LEX nr 7511; uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1978 r., I PRN 123/78, PiZS 1980, nr 6, s. 65).

W realiach niniejszej sprawy, ze wskazanych powyżej względów, nie budzi wątpliwości Sąd II instancji, iż Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił brak potrzeby reprezentowania R. O. przez profesjonalnego pełnomocnika i to pomimo oceny jego sytuacji materialnej jako niewątpliwie trudnej. Przypomnieć jednak należy, że nawet ustalenie, że skarżący nie może ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny – wobec stwierdzenia braku potrzeby występowania w procesie profesjonalnego pełnomocnika – nie pozwala na ustanowienie ubezpieczonemu pełnomocnika z urzędu na podstawie art. 117 k.p.c.

Mając na uwadze dokonane ustalenia, rozstrzygnięcie Sądu I instancji zawarte w zaskarżonym postanowieniu należało uznać za trafne. Ubezpieczony w zażaleniu nie wskazał argumentów, które podważałyby zasadność tego rozstrzygnięcia.

Skarżący załączył do odwołania protokół oględzin sądowo – lekarskich z dnia 15 lutego 2001 r. ze sprawy IV U 729/00 (k. 24 a.s.), który został już złożony w postępowaniu pierwszoinstancyjnym (k. 12 a.s.) i Sąd Okręgowy również się z nim zapoznał. Na podstawie ww. opinii sądowo-lekarskiej stwierdzającej całkowitą niezdolność od pracy na stałe nie można uznać, aby ubezpieczony nie mógł reprezentować swoich interesów w postępowaniu w sprawie o przeliczenie podstawy wymiaru emerytury. Protokół został sporządzony w 2001 r. i nie odzwierciedla on aktualnej sytuacji zdrowotnej skarżącego.

Niniejsza sprawa, choć zapewne osobiście niezmiernie ważna dla wnioskodawcy, z uwagi na jego świadomość prawną i stopień zaradności nie wymaga udziału profesjonalnego pełnomocnika z urzędu.

W tym stanie rzeczy, przychyłając się do stanowiska Sądu Okręgowego, iż udział profesjonalnego pełnomocnika w postępowaniu jest zbędny i nieuzasadniony, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. postanowił, jak w sentencji.

SSA Grażyna Czyżak